

Межов О. Г.,*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови та лінгводидактики
Волинського національного університету імені Лесі Українки***Межова О. В.,***викладач вищої категорії,
викладач-методист Відокремленого структурного
підрозділу «Волинський фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»*

СПОЛУЧНИКОВА РЕАЛІЗАЦІЯ СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИХ ВІДНОШЕНЬ ПРИЧИНИ У СУЧАСНИХ МЕДІАТЕКСТАХ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз сполучникових засобів експлікації причинових семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних реченнях, дібраних із сучасних українських медіатекстів (2022–2024 рр.). Виокремлено конструкції гіпотаксису причинової семантики. Схарактеризовано в них семантико-синтаксичні функції синтетичних й аналітичних сполучників підрядності. Встановлено лексико-граматичні засоби увиразнення причинових значеннєвих відтінків. Виявлено прагматистичне навантаження аналізованих висловлень у сучасному медіадискурсі періоду російсько-української війни. У сучасній медіапубліцистиці для вербалізації причинових семантико-синтаксичних відношень найактивніше функціонують підрядні сполучники як синтетичної будови: бо, адже, позаяк, оскільки, так і аналітичної (переважно з комою перед що): тому що, зважаючи на те що, з огляду на те що, завдяки тому що. У конструкціях гіпотаксису здебільшого простежуємо такі відтінки причинової семантики, як обґрунтування, аргументація, пояснення та сприяння. Для їх увиразнення й актуалізації журналісти використовують різні лексико-граматичні, пунктуаційно-інтонаційні та прагматистичні засоби: займенниково-вказівні, акцентовано-виокремлювані слова, синонімії до сполучників причинові прийменники, нанизування підрядних, сурядних, безсполучникових конструкцій, однотипних і різнотипних сполучників, введення прямої мови, цитат; парцеляцію, логічний наголос, лексичне наповнення компонентів, порядок їх розташування, контекст, розділові знаки. Завдяки підрядним сполучникам семантика причини та її відтінки мають чіткий вияв у структурі складного речення, а за їх відсутності дещо приховані, завуальовані, розмиті. Тому в книжних стилях сучасної української літературної мови, зокрема й публіцистиці, домінує сполучникова реалізація причинових семантико-синтаксичних відношень.

Ключові слова: сполучники, семантико-синтаксичні відношення, категорія причини, складнопідрядні речення, медіатекст, синтаксис, українська мова.

Постановка проблеми. Категорія причини як один із виявів надкатегорії вторинної предикатності репрезентує причинові семантико-синтаксичні відношення між подіями, ситуаціями, явищами позамовної дійсності за допомогою різних формальних засобів. «У системі граматичних засобів вираження категорії причини, – як зауважує М. Мірченко, – центральне місце

посідають складнопідрядні речення з підрядною причиновою частиною, які є базовою, вихідною конструкцією для похідних неелементарних простих речень із причиновими синтаксемами (прийменниково-відмінковими, прислівниковими і дієприслівниковими)» [1, с. 139]. Основними показниками відношень причини між частинами складного речення є сполучники підрядності бо, тому що, оскільки, оскільки...то, адже, через те що, внаслідок того що, завдяки тому що, у зв'язку з тим що; позаяк, позаяк... то, від того що, з того що, тим що, затим що, зважаючи на те що, з огляду на те що та ін., які не здатні транспонуватися в інші семантико-синтаксичні сфери. Якщо в складнопідрядних конструкціях причинові відношення мають одностороннє спрямування від синтаксично залежної частини до головної, то в синонімії складносурядних і безсполучникових вони причиново-наслідкові, тобто бінарні. Завдяки підрядним сполучникам семантика причини та її відтінки мають чіткий вияв у структурі складного речення, а за їх відсутності дещо приховані, завуальовані, розмиті. Тому в книжних стилях сучасної української літературної мови, зокрема й публіцистиці, домінує сполучникова реалізація причинових семантико-синтаксичних відношень, яка потребує ґрунтовного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвоукраїністиці кінця XX – початку XXI ст. на матеріалі різностильових текстів виконано чимало досліджень, присвячених таким засобам вираження причинових семантико-синтаксичних відношень, як прийменники й синтаксеми (І. Р. Вихованець [2, с. 228–231; 3, с. 148–149], Н. В. Гуйванюк [4, с. 128–131], М. В. Мірченко [1, с. 139–141]), сполучники (К. Г. Городенська [5, с. 71–73]), складнопідрядні речення (Р. О. Христіанінова [6, с. 189–198]), паратактичні, гіпотактичні, безсполучникові, багатоконпонентні складні конструкції, текст (Л. І. Дубовик [7, с. 48–180], І. М. Кучман [8, с. 8–15], Т. Є. Масицька [9, с. 204–310]). Попри вагомий напрацювання в цій царині, недостатньо висвітлено сполучниковий вияв причинової семантики в сучасній українській медіапубліцистиці.

Мета пропонованої статті – здійснити комплексний аналіз сполучникових засобів експлікації причинових семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних реченнях, дібраних із сучасних українських медіатекстів воєнного періоду (2022–2024 рр.). Основні завдання публікації:

1) виокремити з медійних текстів конструкції гіпотаксису

причинової семантики; 2) схарактеризувати в них семантико-синтаксичні функції синтетичних й аналітичних сполучників підрядності; 3) встановити лексико-граматичні засоби увиразнення причинових значеннєвих відтінків; 4) виявити прагматистичне навантаження аналізованих висловлень у сучасному медіадискурсі періоду російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. В аналізованих медіатекстах підрядні конструкції з міжстильовим сполучником бо, як домінантою причинової семантико-синтаксичної парадигми, завдяки лексичному наповненню предикативних частин здебільшого передають обґрунтування висвітлюваних подій, їх пояснення, зокрема й посадовими особами держави, напр.: Трипільську ТЕС ворог знищив, бо було нуль ракет. Про це в інтерв'ю американському телеканалу PBS розповів Президент України Володимир Зеленський, повідомляє Укрінформ (<https://www.ukrinform.ua>, 19.04.2024); Ми їдемо в регіони, бо хочемо допомогти бізнесу – Президент під час презентації платформи «Зроблено в Україні» в Чернівцях (<https://www.president.gov.ua>, 12.04.2024). Такий спосіб відтворення чужого мовлення в інформаційних медіатекстах нагадує пряму мову зі словами автора, проте відсутність необхідних розділових знаків уможливорює, на нашу думку, їх зарахування до специфічних варіантів безсполучникового складного речення. Нерідко увиразнюють такі каузальні семантичні відтінки багатокомпонентні синтаксичні структури, у яких, крім підрядного речення причини, ужито безсполучникове для пояснення фактів: «Не можемо змиритися»: словаки збирають гроші на снаряди для України, бо їхній уряд не підтримав ініціативу Чехії (<https://espresso.tv>, 18.04.2024).

Водночас інформаційний простір наповнюють донедавна малопродуктивні сполучники адже й позаяк, розширюючи свій функційно-стильовий діапазон. Значення причини та інші каузативні відтінки притаманні сполучникові адже, який також вносить у висловлення особливе експресивне забарвлення завдяки своїй однозвучності з часткою, що дало підставу деяким мовознавцям кваліфікувати цю мовну одиницю як частку-сполучник [10, с. 559]. Основне функційне призначення цього сполучника полягає, за визначенням Л. І. Дубовик, у репрезентації невластиве-причинових відношень логічного обґрунтування думки, логічного пояснення висновку [7, с. 56–57], що унаочнюють дібрані фрагменти інформаційних медіатекстів. Переконливість обґрунтування посилюють такі засоби відтворення чужого мовлення, як пряма мова, оформлена без лапок у формі безсполучникового складного речення, що властиво інформаційним мініжанрам, або цитування: Боррель про реагування союзників на удари по Україні та Ізраїлю: не можна дати однакову відповідь, адже обставини не однакові (<https://unn.ua>, 17.04.2024); Низка журналістів вимагає у військового керівництва замінити керівницю об'єднаного координаційного пресцентру Сил оборони півдня України Наталію Гуменюк, адже вона «забороняє висвітлювати воєнні злочини росіян та не дає показувати оборонців Херсонщини» (<https://www.pravda.com.ua>, 16.04.2024). Спорадично підрядна частина зі сполучником адже вербалізує пряму об'єктивну причину факту, повідомлюваного в головному реченні: Мобілізація не допомагає рф у війні в Україні, адже кількість не переростає в якість – Веніславський (<https://armyinform.com.ua>, 30.01.2023).

Останнім часом сполучник позаяк після тривалого забуття все активніше проникає до мови ЗМІ, надаючи їй відтінків книжності, подекуди й пафосності та, як констатує І. Я. Завальнюк, не лише для реалізації значення обґрунтування думки, логічного її пояснення, установлення вірогідної причини й отримання потрібного висновку із сформованої каузальної ситуації, а й для створення модального відтінку пишномовності [11, с. 46].

Поєднання в одному багатокомпонентному складному реченні синонімічних каузативних сполучників, наприклад бо й позаяк, подвоює аргументацію висловленої в головній частині тези: Позаяк постійними членами Радбезу є Росія та Китай, схвалення ініціативи на практиці означатиме, *що Швейцарія ніколи не зможе накласти на них санкції* – бо ті зможуть заблокувати відповідне рішення в ООН своїм правом вето (<https://www.epravda.com.ua>, 12.04.2024). Також логічному обґрунтуванню, глибшому поясненню власної позиції мовця може сприяти попередній контекст, який підсилює пряму об'єктивну причину, експліковану сполучником позаяк, та синтаксична структура послідовної підрядності з прикінцевою частиною мети: Туск зауважив, що Німеччина надала Україні ще один комплект батарей *Patriot*, а також закликала *інші країни, які мають такі можливості, долучитися до цієї ініціативи*. Однак наголосив, що звернення не стосується Польщі, позаяк у країні не вистачає такої кількості *Patriot* для того, щоб поділитися з Україною (<https://glavcom.ua>, 19.04.2024).

У статті Байден закликав Конгрес схвалити допомогу для України та Ізраїлю (<https://www.eurointegration.com.ua>, 17.04.2024) широкий контекст (зіставлення подій в Україні та Ізраїлі; висловлене застереження щодо потенційної небезпеки для країн НАТО) допомагає виокремити причину-обґрунтування, наведену в підрядній частині через сполучник позаяк: На його [Байдена] думку, США не повинні з цим [військовою агресією Росії та Ірану – О. М.] змиритись, позаяк «на кону стоїть наша безпека». Аргументацію увиразнює нанизування в одному фрагменті різнотипних гіпотактичних конструкцій, наприклад умови, причини-мети, з'ясувальної: «Якщо Росія переможе, війська Путіна наблизяться до наших союзників по НАТО ближче, ніж будь-коли... Ми повинні посилити підтримку України зараз [чому? навіщо?], щоб зупинити Путіна від зазіхань на наших союзників по НАТО і [чому? навіщо?] гарантувати, що він не втягне американські війська в майбутню війну в Європі», – закликає американський лідер.

Синонімічний до проаналізованих попереду сполучник оскільки, хоч і спеціалізований в українській мові на репрезентації семантики безпосередньої власне-причини, в інформаційних медіатекстах зазвичай відтворює причину-пояснення: Бездіяльність Конгресу Сполучених Штатів Америки спричинила жакливі наслідки в Україні, оскільки нове фінансування на 60 млрд доларів так і не було проголосовано. Про це заявив президент США Джо Байден (<https://dzerkalo.media>, 27.02.2024). Як бачимо, головна частина побудована за моделлю простого причиново-наслідкового речення зі зв'язковим пропозиційним предикатом спричинила, а підрядне речення розкриває суть цієї бездіяльності, яка призвела до жакливих наслідків. Пряма мова лідерів західних держав з поясненням вагомих причин збільшення допомоги Україні (через сполучник оскільки у підрядному реченні) дає надію на перемогу: Ми збираємося збільшити підтримку України, оскільки війна у критичній

точці – Джо Байден (<https://armyinform.com.ua> 06.01.2023). Нерідко журналісти для пояснення тієї ж причини вдаються до використання синтаксичних синонімів – складнопідрядних і складносурядних речень, пор. у заголовку: Захід буде ще довго озброювати Україну, оскільки війна буде не короткою, – Шольц (<https://frontnews.eu/ua>, 13.04.2024); у тексті: Канцлер Німеччини Олаф Шольц в інтерв'ю *TAZ* заявив, що війна в Україні «не буде короткою», і Заходу доведеться ще довго озброювати країну (<https://frontnews.eu/ua>, 13.04.2024).

Переконливі аргументації, обґрунтування, роз'яснення європейським лідерам (шляхом уведення сполучника оскільки) щодо необхідності надання допомоги Україні для боротьби з російською агресією постійно звучать з уст Президента України, що відтворено в інформаційних медіатекстах як засобами прямої мови, так і непрямої, пор. у заголовку: Зеленський: Я не радив би експериментувати з допомогою України, оскільки буде велика криза; у тексті: Президент України Володимир Зеленський не радив би США і Євросоюзу експериментувати із затримкою допомоги для відбиття російської агресії, оскільки у світі може розпочатися глобальна криза (<https://interfax.com.ua>, 17.01.2024). Прикро, коли з боку деяких міжнародних експертів-аналитиків звучать протилежні пояснення-аргументи, що не на користь України: Захід не захищатиме Україну так само, як Ізраїль, *оскільки* політично йому це не вигідно, – Ілія Куса (<https://uainfo.org>, 16.04.2024).

Складені причинові сполучники (без коми всередині) рідко вживають у сучасних інформаційних медіатекстах. Натомість домінують омонімії з ними аналітичні сполуки (так називатимемо їх для зручності опису, відмежовуючи від складених сполучників), сформовані вказівним займенниковим компонентом у головній частині гіпотактичної конструкції та сполучником що у підрядній, що виражають аналогічні причинові семантико-синтаксичні відношення, проте з відтінком категоричності [5, с. 72; 12, с. 336–337]. Саме на логічно наголошеному приєднанні займенниково-співвідносному компонентів сфокусовано причину, адже він виконує функцію причинової синтаксеми в головній частині й відділений від підрядного сполучника що комою. Проте, як зазначає К. Г. Горденська, «й досі в навчальних і навіть наукових виданнях припускаються помилки у кваліфікації складених сполучників» [5, с. 94], тобто до них зараховують також аналітичні сполуки з комою перед що. Вочевидь, це спричинило нерозрізнення в журналістських текстах складнопідрядних причинових речень зі складеними сполучниками, всередині яких нема коми, і аналогічних конструкцій зі сполучником що, у разі наявності перед ним коми [5, с. 95].

Майже не послуговуються журналісти давно сформованим в українській мові складеним сполучником переважно книжного вжитку тому що: Росія знищує електростанції повністю, тому що відновити їх за короткий термін неможливо (<https://www.unian.ua>, 08.04.2024). Дещо частіше вживають підрядні конструкції з комою перед що, у яких логічний наголос падає на компонент тому, напр.: Юлія Тимошенко та фракція «Батьківщини» не підтримала «Закон про мобілізацію» тому, що жодну правку партії «Батьківщина» не було враховано (<https://ngp-ua.info>, 12.04.2024).

Застарілий сполучник тим що як еквівалент тому що зазвичай не вживають у сучасній українській літературній мові. Натомість в інформаційних медіатекстах активізува-

лися займенниково-співвідносні речення з'ясувально-каузативної семантики із вказівним займенниковим компонентом тим (на ньому й сфокусовано причину) у головній частині і сполучником що у підрядній, які розділені комою, напр.: «Я занепокоєний [чим? і чому?] тим, що ми втрачаємо фокус щодо ситуації в Україні», – сказав литовський лідер (<https://uazmi.org>, 18.04.2024); Очільник уряду Нідерландів Марк Рютте розповів, що він дуже засмучений [чим? і чому?] тим, що Росія руйнує українське місто Харків (<https://www.eurointegration.com.ua>, 17.04.2024). Після такого сполучника причина-з'ясування може мати надто розгорнуту граматичну форму з нанизуванням різнотипних підрядних конструкцій, напр.: За даними видання, республіканці в Сенаті занепокоєні [чим? і чому?] тим, що чим ближче спікер Майк Джонсон до того, щоб поставити на голосування законопроект щодо допомоги Україні, тим більше зростає ймовірність його відставки (<https://www.radiosvoboda.org>, 13.04.2024).

Обстежений фактичний матеріал засвідчує значне збільшення складнопідрядних речень зі сполучником з огляду на те що, який журналісти активно використовують для того, щоб якомога глибше, у розгорнутій формі, обґрунтувати висловлену думку, тезу, напр.: – Боррель відповідав на запитання про те, чого він очікує від червневого саміту у Швейцарії з огляду на те, що Росія не братиме у ньому участі (<https://www.eurointegration.com.ua>, 18.04.2024). З метою увиразнення причини-обґрунтування нерідко вдаються до такого стилістичного прийому, як парцеляція, виокремлюючи підрядну причинову частину в самостійну комунікативну одиницю: Тобто маємо розуміти, що удари будуть продовжуватися. Особливо з огляду на те, що існують певні складнощі з підтриманням засобів ППО одночасно і на фронті, і в тилу (<https://www.unian.ua>, 12.04.2024). На її початку вжито сполучник з огляду на те що, підсилений препозитивним акцентовано-виокремлюваним компонентом особливо. Мовній економії вислову сприяє заміна сполучника його функційним еквівалентом – приєднанні з огляду на. При цьому відбувається синтаксична трансформація складнопідрядного речення у синонімічне просте ускладнене, за якої підрядна частина з дієслівним предикатом згортається у віддієслівний іменник, пор.: Настрої у світі з огляду на розгортання ситуації в Газі будуть радикалізуватися, *близькосхідний конфлікт може серйозно вплинути на формування найближчим часом союзів і альянсів* (<https://www.ukrinform.ua>, 19.04.2024). **«Політична і медійна помилка – це дуже толерантна оцінка з огляду на війну»: Яценюк про відключення Еспресо, Прямого і 5 каналу** (<https://espresso.tv>, 05.04.2022). Конденсація підрядної частини у причинову синтаксему уможлиблює доповнення її іншими причиновими синтаксемами або ж іншими видами підрядності, що сприяє обґрунтуванню й аргументації повідомлюваного факту: З огляду на масоване руйнування приватних осель та багатоквартирних будинків внаслідок російських обстрілів України Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) й надалі підтримує ремонти будинків у регіонах, які постраждали найбільше (<https://www.unhcr.org>, 19.04.2024); «З огляду на масштаби руйнувань ми вимушені робити все для того, щоб підготуватись до наступної зими і встановити розподілену генерацію там, де вона найбільше потрібна», – сказала Лапенко в ефірі телемарафону (<https://www.unian.ua>, 17.04.24).

Грамотичним синонімом до попередньо проаналізованого сполучника є широко вживаний в мові сучасних ЗМІ складений причиновий сполучник зважаючи на те що, напр.: Зважаючи на те, що зима, як очікується, ускладнить бойові дії, Єнс Столтенберг наголосив, що члени НАТО віддані посиленню політичної і практичної підтримки України (<https://www.radiosvoboda.org>, 04.12.2023); «По завершенні війни ми матимемо близько 5 мільйонів людей ветеранської спільноти. Зважаючи на те, що зараз в Силах оборони близько мільйона осіб, то маємо розуміти, що сюди варто додатково включати категорію їх родин, а також родин загиблих», – сказала Дорошенко (<https://www.ukrinform.ua>, 19.04.2024). За попередню окресленими принципами синтаксичної деривації він також здатен транспонуватися у прийменниково-відмінкову синтаксему причини зважаючи на + знахідний відмінок віддіслівного іменника, напр.: Зважаючи на вагомий внесок українських військових у захист суверенітету та територіальної цілісності держави, які протягом року та більше служать на передовій в повномасштабній війні, ми, громадяни України, вважаємо за необхідне подати петицію про нагородження цих військовослужбовців (<https://petition.president.gov.ua>, 07.03.2023). Як видно з наведених прикладів, актуалізації причинової семантики обґрунтування сприяє препозитивне вживання автором підрядного сполучника або прийменниково-відмінкової форми.

У причиновій реченнєвій парадигмі особливу роль відводять журналісти сполучникові завдяки тому що та його замісники – прийменнику завдяки, спеціалізованих на вираженні семантичного відтінку сприяння. На прикладі одного фрагменту можемо простежити, як автор в одному і тому ж контексті одночасно вживає складнопідрядну сполучникову конструкцію та його синтаксичний дериват – прийменникову, пор.:

«Підстав для оптимізму немає». Вся лінія фронту тримається завдяки тому, що всюди йдуть дуже важкі бої – Бутусов.

Головний редактор Цензор. НЕТ Юрій Бутусов в інтерв'ю Radio NV заявив, що зараз немає підстав для оптимізму, а вся лінія фронту тримається завдяки важким боям.

Жодних підстав для оптимізму немає. Вся лінія фронту тримається завдяки тому, що всюди йдуть дуже важкі бої. І кожного дня ми зазнаємо дуже значних втрат (<https://nv.ua>, 31.07.2023).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в сучасній медіапубліцистиці періоду російсько-української війни для вербалізації причинових семантико-синтаксичних відношень найактивніше функціонують підрядні сполучники як синтетичної будови: бо, адже, позаяк, оскільки, так і аналітичної (переважно з комою перед що): тому що, зважаючи на те що, з огляду на те що, завдяки тому що. У конструкціях паратаксисту здебільшого простежуємо такі відтінки причинової семантики, як обґрунтування, аргументація, пояснення та сприяння. Для їх увиразнення й актуалізації журналісти використовують різні лексико-граматичні, пунктуаційно-інтонаційні та прагматистичні засоби: займенниково-вказівні, акцентовано-виокремлювані слова, синонімії до сполучників причинові прийменники, нанизування підрядних, сурядних, безсполучникових конструкцій, однотипних і різнотипних сполучників, введення прямої мови, цитат; парцеляцію, логічний наголос, лексичне наповнення компонентів, порядок їх розта-

шування, контекст, розділові знаки. Перспективними стануть дослідження сполучникової реалізації допустових семантико-синтаксичних відношень у сучасних медіатекстах.

Література:

1. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій. 2-ге вид., перероб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. 389 с.
2. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1980. 286 с.
3. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови: монографія. Київ : Наук. думка, 1992. 222 с.
4. Гуйванюк Н. В. Актуалізація як умова каузативного ускладнення комунікативної семантики висловлювання. Семантика мови і тексту : зб. ст. VIII Міжнародної конференції. Івано-Франківськ : Плай, 2003. С. 126–131.
5. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови: монографія. Київ : Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.
6. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ : Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 368 с.
7. Дубовик Л. І. Логіко-граматичні аспекти категорії причини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Горлівка, 2005. 216 с.
8. Кучман І. М. Функціонально-семантична категорія каузативності в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 16 с.
9. Масицька Т. Є. Типологія семантико-синтаксичних залежностей : монографія. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. 416 с.
10. Слинко І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1994. 670 с.
11. Завальнов І. Я. Нові семантико-стилістичні вияви складнопідрядних речень в українських газетних текстах початку ХХІ ст. *Мовознавство*. 2009. № 6. С. 42–50.
12. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ : Наук. думка, 1983. 216 с.

Mezhov O., Mezova O. Conjunctive realization of cause-effect semantic-syntactic relations in contemporary media texts

Summary. The study identifies hypotactic constructions expressing causal semantics and characterizes the semantic-syntactic functions of both synthetic and analytic subordinate conjunctions. It determines the lexico-grammatical means of enhancing causal shades of meaning and reveals the pragma-stylistic functions of the analyzed statements in modern media discourse during the Russian-Ukrainian war. In contemporary media journalism, subordinate conjunctions play a dominant role in verbalizing causal semantic-syntactic relations. These include synthetic conjunctions such as бо ('because'), адже ('after all'), позаяк ('since'), оскільки ('inasmuch as'), as well as analytic constructions (often preceded by a comma) such as тому що ('because'), зважаючи на те що ('considering that'), з огляду на те що ('given that'), завдяки тому що ('due to the fact that'). In hypotactic constructions, the most prevalent shades of causal semantics include justification, argumentation, explanation, and facilitation. To emphasize and actualize these meanings, journalists employ various lexico-grammatical, punctuation-intonational, and pragma-stylistic techniques. These include demonstrative pronouns, emphatic words, synonymic causal prepositions, chaining of subordinate, coordinate, and asyndetic constructions, a mix of homogeneous

and heterogeneous conjunctions, incorporation of direct speech and quotations, as well as stylistic devices such as parcelling, logical stress, lexical filling of sentence components, word order variation, contextual cues, and punctuation. Subordinate conjunctions provide a clear and explicit representation of causality and its nuances within the structure of complex sentences. In their absence, causal semantics may appear more implicit, veiled, or diffuse. Consequently, conjunctive

realization of causal semantic-syntactic relations prevails in bookish styles of modern Ukrainian literary language, including media journalism. Future research may focus on the conjunctive realization of concessive semantic-syntactic relations in contemporary media texts.

Key words: conjunctions, semantic-syntactic relations, causality category, complex subordinate sentences, media text, syntax, Ukrainian language.